

Tästä julkaisusta löydät tietoa seuraavista aiheista

- ❖ Miksi uupumus on yleistä IBD:tä sairastavalla ja mitkä asiat lisäävät sitä
- ❖ Miten voit tunnistaa IBD:hen liittyvän uupumuksen ja miksi tunnistaminen on tärkeää
- ❖ Milloin sinun on syytä ottaa yhteyttä terveydenhuollon ammattilaiseen
- ❖ Miten voit lievittää uupumustasi
- ❖ Millaisia asioita on hyvä pohtia IBD:hen liittyvän uupumuksen yhteydessä
- ❖ Mihinkin tämä julkaisu perustuu ja mistä tarvitsemme vielä lisää tutkimustietoa

*Tulehduksellisista suolistosairauksista käytetään nimitystä **IBD** (Inflammatory Bowel Diseases). Tulehduksellisia suolistosairauksia ovat **Crohnin tauti**, **haavainen paksusuolentulehdus** (colitis ulcerosa) ja **luokittelematon koliitti** (IBDU).*

Mihin julkaisu on tarkoitettu?

Tästä Hotus-hoitosuositukseen® perustuvasta Hotus-kansalaissuosituksesta löydät tutkimusnäyttöön perustuvaa tietoa IBD:hen liittyvästä uupumuksesta, sen tunnistamisesta ja keinoista lievittää uupumusta. Kansalaissuositus on tarkoitettu aikuisille tulehduksellista suolistosairautta sairastaville henkilöille sekä heidän läheisilleen.

Muita julkaisuja aiheesta löydät hakemalla internetistä esimerkiksi näillä tiedoilla

- ❖ Tulehduksellinen suolistosairaus, IBD (Terveyskylä)
- ❖ Suolistosairaudet ry

Uupumus johtuu monista eri asioista, jotka esiintyvät usein samanaikaisesti.

- ❖ Sairaus itsessään lisää uupumusta, koska
  - ❖ **tulehdus** ja mahdollinen **verenvuoto** kuormittaa kehoa.
- ❖ Sairauden takia voi saada liian vähän tärkeitä ravintoaineita
  - ❖ Pitkäaikainen tulehdus suolistossa heikentää suoliston kuntoa, jolloin **ravintoaineet imeytyvät huonommin**.
  - ❖ **Ruokavalio voi yksipuolistua**, jos joutuu karsimaan itselle sopimattomia ruokia oireita helpottaakseen.
- ❖ Sairauden akuuttivaihe* kuormittaa kehoa erityisen paljon ja lisää uupumusta, koska
  - ❖ **tulehdus voimistuu, suoliston kunto heikkenee ja verenvuoto voi lisääntyä**.
  - ❖ muut oireet, kuten **vatsakivut, ripuli ja krampit** yleensä lisääntyvät ja voivat häiritä yöunta.
- ❖ Käytössä olevat **IBD-lääkkeet**, voivat olla sellaisia, jotka lisäävät uupumusta.
- ❖ Uupumus voi olla todennäköisempää, jos on **nainen, nuori tai yli- tai alipainoinen**.

***Uupumus** tarkoittaa jatkuvaa väsymystä ja energian puutetta ilman fyysistä rasitusta. Se ei ole tavallista väsymystä, vaan syvää, pitkäkestoista voimattomuutta, joka ei helpotu levolla tai unella. Jopa puolet IBD:tä sairastavista kokee uupumusta.*

Sairauden luonteeseen kuuluu aaltomaisuus, jolloin oireettomat jaksot (remissio**) ja oireiset jaksot (**akuutti**) vuorottelevat.*

Miten voit tunnistaa IBD:hen liittyvän uupumuksen ja miksi tunnistaminen on tärkeää?

Uupumus voi vaikuttaa arkeesi monella tavalla. Se heikentää jaksamista ja voi estää sinua osallistumasta tärkeisiin tapahtumiin tai tekemästä asioita, joista saat iloa. Tämä voi puolestaan heikentää mielialaasi ja laskea elämänlaatuasi.

- ❖ **Uupumuksesta keskusteleminen** on tärkeä osa sen tunnistamista.
  - ❖ Terveystieteiden ammattilainen voi ottaa uupumuksen puheeksi vastaanotolla, mutta voit myös itse ottaa asian esille ja pyytää, että keskustelisitte siitä.
- ❖ **Erilaisia kyselyitä** voidaan käyttää apuna uupumuksen tunnistamisessa.
  - ❖ Voit täyttää kyselyn yhdessä ammattilaisen kanssa.
  - ❖ Sinua voidaan esimerkiksi pyytää kertomaan, kuinka uupunut olet asteikolla 1-10.

Milloin sinun on syytä ottaa yhteyttä terveydenhuollon ammattilaiseen?

Keskustele terveydenhuollon ammattilaisen kanssa uupumuksesta, jos

- ❖ uupumus on jatkuvaa eikä se helpotu levolla.
- ❖ koet mielialasi huonoksi, tunnet jatkuvaa alakuloa tai olet ahdistunut.
- ❖ uupumus rajoittaa osallistumistasi vapaa-ajan harrastuksiin tai muihin itsellesi merkityksellisiin tapahtumiin.
- ❖ koet, että uupumus heikentää elämänlaatuasi.
- ❖ koet ettet kykene uupumuksen takia suoriutumaan normaalisti työstäsi tai opiskelustasi.

Työssä tai opinnoissa jaksamisen haasteissa voit olla yhteydessä myös työterveyshuoltoon tai opiskeluhuoltoon.

Miten voit lievittää uupumustasi?

Uupumusta voi lievittää erilaisin keinoin, joita voit soveltaa omaan tilanteeseesi sopivalla tavalla.

- ❖ Liiku oman jaksamisesi mukaan. Erityisesti sairauden rauhallisessa vaiheessa liikuntaan voi olla enemmän voimavaroja.
  - ❖ Liikunta voi:
    - vähentää muita IBD-oireita kuten nivel- ja lihaskipuja.
    - pienentää sairauden akuuttivaiheen riskiä.
    - lisätä yleistä jaksamista ja hyvinvointia sekä vähentää stressiä.
- ❖ Pyri huolehtimaan monipuolisesta ruokavaliosta.
  - ❖ Pienilläkin valinnoilla voit lisätä ruokavalion monipuolisuutta ja turvata riittävän ravintoaineiden saannin.
- ❖ Keskustele uupumuksesta terveydenhuollon ammattilaisten kanssa ja hakeudu tarvittaessa keskusteluterapiaan.
- ❖ Kokeile rentoutumisharjoituksia, kuten mindfulnessia, sillä niistä voi olla apua uupumuksen hallinnassa.

Huomioi, että sairauden akuuttivaiheessa uupumus on hyvin tavallista. Tällöin tärkeintä on keskittyä sairauden rauhoittamiseen ja olla yhteydessä omaan hoitopaikkaan. Kun sairaus saadaan remissioon, myös uupumusoireet usein lieventyvät.

Pyri hallitsemaan stressiä, sillä stressi on yhteydessä taudin akuuttivaiheisiin.

Stressin hallintakeinoja ovat:

- ❖ Liikunta ja rentoutuminen
- ❖ Terveelliset elämäntavat
- ❖ Arjen suunnittelu ja organisointi
- ❖ Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen

Minkälaiseksi koet mielialasi tällä hetkellä?

- ❖ Jos koet jatkuvaa alakuloa, huolta, ahdistusta tai pelkoa tulevaisuudesta sairauden kanssa, voit keskustella niistä terveydenhuollon ammattilaisen kanssa.

Onko arjen kuormitus sopivalla tasolla?

- ❖ Tarkastele arkeasi ja pohdi mitkä asiat arjessa lisäävät kuormitusta. Löytyisikö lähipiiristäsi apua arkeesi?
- ❖ Arjen kokonaisuuden tarkastelu voi auttaa hahmottamaan, mistä kuormitus syntyy ja mihin kuormitusta lisääviin tekijöihin voisit mahdollisesti itse vaikuttaa.

Mitkä asiat tuovat energiaa, rauhoittavat tai tuottavat iloa arkeesi?

- ❖ Pienikin liike, ulkoilu tai itselle mielekäs tekeminen voi tukea hyvinvointia, kun se suhteutetaan omaan voimavaraan ja tämänhetkiseen jaksamiseen.

Kenen kanssa voit puhua uupumuksesta ja jakaa kokemuksia?

- ❖ **Vertaistuki** voi tuoda ymmärrystä ja mahdollistaa kokemusten jakamista.

Esimerkiksi Suolistosairaudet ry tarjoaa monipuolisesti vertaistukea sekä tietoa IBD:tä sairastaville.

- ❖ Keskustelukumppaneita voi löytyä läheisistä ja ystävistä tai terveydenhuollon ammattilaisista.

Mistä tarvitsemme lisää tutkimustietoa?

Tämänhetkinen tutkimus IBD:tä sairastavien uupumuksesta painottuu uupumuksen tunnistamiseen, mutta jatkotutkimusta tarvitaan erityisesti siitä, millaisilla hoito- ja tukikeinoilla uupumusta voidaan lievittää. Masennuksen ja ahdistuksen yhteyttä IBD-oireisiin on tutkittu runsaasti, mutta fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin merkitys uupumuskokemukseen on jäänyt vähälle huomiolle, vaikka se saattaa olla keskeinen osa potilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Mihin kansalaissuositus perustuu?

Löydät hoitosuosituksen ja julkaisutiedot Hotuksen kotisivuilta: <https://hotus.fi/hoitosuositukset/>

Hotus. 2025. Hotus-hoitosuositus®: Tulehduksellista suolistosairautta (IBD) sairastavan uupumuksen tunnistaminen hoitotyössä. Työryhmä: Huovinen M, Partio-Uitti M, Pesonen T, Rajala M, Toivonen T, Ylimäki S. Hoitotyön tutkimussäätiö.

Kansalaissuosituksen kuvat: Shutterstock, Hotuksen lisenssi

Mikä on Hotus-hoitosuositus®?

Hotus-hoitosuositus® on asiantuntijoiden laatima, kansallinen näyttöön perustuva suositus terveydenhuollon ammattihenkilöille sosiaali- ja terveydenhuollon käytännöistä ja toimintatavoista. Se perustuu järjestelmällisellä tietokantahaulla kerättyihin tutkimuksiin. Hotus-hoitosuositus® laaditaan tiukkaa protokollaa noudattaen ja tutkimuksille tehdään aina laadunarviointi, jolla varmistetaan hoitosuosituksen pohjana olevien tulosten luotettavuus.

Löydät kansalaissuosituksen pohjana olevan hoitosuosituksen, sen perustana olevat näytönastekatsaukset (A—D, jossa A kuvaa vahvinta tutkimusnäyttöä) sekä tietoa laadintaprosessista Hotuksen kotisivuilta osoitteesta <https://hotus.fi/hotus-kansalaissuositukset>